

Heidi Kurvinen

Toimittajat ja toimitukselliset prosessit mediatekstien takana

Mediahistoria on varsin nuori tutkimusala, joka sijoittuu historian tutkimuksen ja mediatutkimuksen, humanististen ja yhteiskuntatieteiden välimaastoon. Molemmissa oppiaineissa tehdään runsaasti mediahistorian alaan kuuluvaa tutkimusta, mutta varsinaisiksi mediahistorioitsijoiksi identifioituvien tutkijoiden joukko on edelleen marginaalinen.¹ Mediatutkija James Curranin mukaan mediahistoria onkin mediatutkimuksen laiminlyöty isovanhempi, johon ei juurikaan kiinnitetä huomiota.² Näin on etenkin Suomessa, jossa mediahistorialle ei ole perustettu omaa oppiainetta toisin kuin esimerkiksi Ruotsissa, Iso-Britanniassa ja Australiassa. Itse termi on toki otettu Suomessakin käyttöön 1990-luvulla.³

Raimo Salokangas, yksi alan kotimaisista pioneereista, arvioi vuonna 2005, että medianäkökulma oli Suomessa historiatieteissä harvi-

naisempi kuin historianäkökulma mediatutkimuksessa. Historioitsijoille viestintä ei siis ollut keskeinen tarkastelukulma menneisyyteen,⁴ vaikka tutkijat ovat perinteisesti käyttäneet sanomalehtiaineistoja tapahtumahistorian lähteenä. Viimeisen reilun kymmenen vuoden aikana mediahistoria on omana erikoisalanaan vahvistunut myös Suomessa. Alan tutkimus jakautuu karkeasti työelämäpainotteiseen toimittajatutkimukseen ja teksti- tai välinelähtöisiin mediahistorioihin, mikä noudattelee mediatutkimuksessa esiintyvää jaottelua. Lisäksi yhä kasvava joukko historian tutkijoita käyttää media-aineistoja⁵ yhtenä lähteenä tutkiessaan jotakin menneisyydessä tapahtunutta ilmiötä, mutta harva heistä identifioituu varsinaisesti mediahistorioitsijaksi. Historiantutkijat ovat perinteisesti kirjoittaneet myös yksittäisten toimitusten tai laajempien mediatalojen organisaatiohistorioita, ja erilais-

1. Esim. Maria DiCenzo, Leila Ryan & Lucy Delap, *Feminist Media History. Suffrage, Periodicals and the Public Sphere*. Palgrave Macmillan 2010, 4–5; Heidi Kurvinen, "En mä oo mies enkä nainen. Mä oon toimittaja". *Sukupuoli ja suomalainen toimittajakunta 1960- ja 1970-luvulla*. Acta Universitatis Ouluensis B 113. Oulun yliopisto 2013, 22.

2. James Curran, *Media and power*. Routledge 2002, 3.

3. Raimo Salokangas, Mediahistorian tutkimuskohdetta etsimässä. Aatehistorian materiaalista kohti viestintähistoriaa. *Historiallinen Aikakauskirja* 103:4 (2005), 487.

4. Salokangas 2005, 483–484.

5. Käytän tässä katsauksessa käsitteitä media-aineisto ja mediateksti kattokäsitteinä erilaisten joukkoviestimien tuottamille lopputuotteille samaan tapaan kuin mediahistoria-käsitteellä viitataan joukkoviestimiä instituutioina, erilaisia teknologioita ja niiden tuottamia sisältöjä eri aikakausina käsitteleviin tutkimuksiin. Itse englanninkielinen *mass media* -termi (valtavirtamedia) on otettu käyttöön vähitellen 1920-luvulta alkaen. Viestintäalan kansainvälisellä tutkimuskentällä sen käyttö vakiintui 1960-luvulla ja Suomessa se korvasi aiemman tiedotusväline-sanon 1980- ja 1990-luvulla. Ks. esim. Hans Fredrik Dahl, The pursuit of media history. *Media, Culture & Society* 4 (1994), 553–554; Kaija Vuorio, *Sanomalehti, lähettäjät, kulttuuri. Lehdistöhistorian tutkimustraditiot Suomessa ja median rakennemuutos*. Jyväskylän yliopisto 2009, 12.

ten joukkoviestimien teknologinen kehitys on kiinnostanut niin mediahistorioitsijoita kuin tekniikan historiaan erikoistuneita tutkijoitakin. Sen sijaan toimittajat ja muut joukkoviestimien parissa työskennelleet ihmisryhmät ovat jääneet historian tutkijoiden marginaaliin. Lisäksi historian tutkijoilta puuttuu usein mediatutkijoiden kyky huomioida toimitukselliset prosessit tekstiaineistoja analysoitaessa.

Menneiden vuosikymmenten yksittäisistä toimittajista kuten myös toimittajista ammattiryhmänä on toki kirjoitettu myös Suomessa.⁶ Lisäksi toimittajat vilahtelevat monissa mediaa tarkastelevissa yleisesityksissä kuten Jukka Kortin teoksessa *Mediahistoria: Viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*.⁷ Viestintävälaineiden ja journalististen tekstien takana olleet ihmiset jäävät kuitenkin usein kerronnan statistieksi, jotka elävöittävät varsinaisen asian käsittelyä. Tämä näkyy erityisesti mediatulojen historiaissa, joissa kirjoittajat käsittelevät toimittajia lähinnä kuvatessaan lyhyesti toimituksen kokoonpanoa ja siinä tapahtuneita muutoksia.⁸ Niissäkin teoksissa, joissa toimijoita kuljetetaan tekstissä läpi työn, näkökulma on usein instituutiokeskeinen tai kerronta rakentuu juttu- ja ohjelmatyyppien varaan.⁹ Tämä johtuu osittain siitä, että toimituksellisista prosesseista ja toimituksissa työskennelleistä ihmisistä ei ole juurikaan säilynyt kirjallisia lähteitä. Vesa Vares ja Sakari Siltala nostavat lähdeaineiston puutteet esiin *Suomen Kuvalehden* historiateoksen johdannossa:

Lehti oli tutkijan kannalta myös haastava tutkimuskohde. Kuvalehti syntyi hektisen työn tuloksena ja osana liikeyritystä. Se ei arkis-

toinut kulussientakaisia tapahtumia, jutuntekotoja tai tietyn kirjoituksen taustoja, ei räiskähteleviä henkilökemioita tai koetteelle joutuneita yhteiskuntasuhteita.¹⁰

Joukkoviestimissä työskennelleiden ihmisten marginaalinen rooli tutkimuksessa ei selity kuitenkaan yksinomaan lähdeaineiston puutteilla. Väitän, että kyse on ennemminkin siitä, että tutkijat eivät yhdistä tulkinnoissaan journalistisia sisältöjä, niiden julkaisukonteksteja ja niitä tuottaneita ihmisiä toisiinsa. Näin on etenkin niillä historian tutkijoilla, jotka eivät ajattele kirjoittavansa mediahistoriaa. Historiantutkijoiden enemmistö käyttääkin media-aineistoja edelleen muiden lähteiden tapaan, niiden erityispiirteitä juurikaan pohtimatta.

Tulevaisuudessa historiantutkijoiden tapaa käyttää media-aineistoja perinteiseen tapaan lähteenä lisääntynee entisestään, kun vanhoja sanoma- ja aikakauslehtiä saadaan digitoitua yhä kattavammin. Tällöin on vaarana, että kytkös mediatekstien ja menneisyyden toimijoiden sekä työprosessien välillä heikkenee entisestään. Etenkin toimittajat ovat vaarassa jäädä vain nimiksi tai nimimerkeiksi yksittäisten tekstien alle. Digitoituiden sanoma- ja aikakauslehtiaineistot avaavat helpon tavan tehdä hakuja oman tutkimuksen aihepiiristä, mutta analyysitulokset jäävät puutteelliseksi, jos tietokoneen ruudulle poimitut yksittäiset tekstit jätetään kontekstualisoimatta. Tutkijan on esimerkiksi vaikea tehdä päätelmiä valitun tekstin painoarvosta, jos hän ei tarkastele digitaalisessa muodossa haettua artikkelia osana kokonaisuutta eli kyseisen päivän lehteä. Yksittäinen digitoitu artikkeli edellyttää tutkijalta myös

6. Esim. Raino Vehmas, *Lehtimieskunnan ammattirakenne ja sen muuttuminen 1900-luvulla*. Turun yliopisto 1963; Esko Keränen, *Muuttuva työkuva. Toimitustyön differentioitumiskehitys Suomen sanomalehdissä*. Suomen sanomalehdistön historia -projektin julkaisuja N:o 24. Suomen sanomalehdistön historiaprojekti 1984; Henriikka Zilliacus-Tikkanen, *När Könet började skriva. Kvinnor i finländsk press 1771–1900*. Finska Vetenskaps-Societeten 2005; Kurvinen 2013; Reetta Hänninen, "Sitten minulta loppui raha ja paperi". Saima Grönstrand ja naiskirjailijan toimeentulon vaikeudet 1800-luvun lopulla ja 1900-luvun alussa. *Historiallinen Aikakauskirja* 115:1 (2017), 19–32; Pirjo Munck, *Valistajista ammattimiehiksi. Toimittajien ammattilaistumisen pitkä tie 1771–1921*. Helsingin yliopisto 2016.

7. Jukka Kortti, *Mediahistoria. Viestinnän merkityksiä ja muodonmuutoksia puheesta bitteihin*. SKS 2016.

8. Esim. Kaija Vuorio 2007, *Savossa Savon Sanomat. Sanomalehti Savon Sanomat 100 vuotta 1907–2007*. Savon Sanomat Oy 2007; Jyrki Vesikansa, *Sinivalkoiseen Suomeen. Uuden Suomen ja sen edeltäjien historia I 1847–1939*. Otava 1997; Lasse Kangas, *Painetun sanan elämää. Keski-Suomi ja Keski-suomalainen 1871–2007*. Keski-suomalainen 2007; Timo Mikkilä, *Sitkeää tekoa. Maakansa–Suomenmaa poliittisilla lehtimarkkinoilla 1908–2008*. Suomenmaa 2008.

9. Esim. Raimo Salokangas, *Aikansa oloinen. Yleisradion historia 1926–1996. Osa 2*. Yleisradio Oy 1996; Ville Pernaa, *Uutisista, hyvää iltaa. Ylen tv-uutiset ja yhteiskunta 1959–2009*. Karttakeskus 2009; Timo Kilpi, *Uutisia, historiaa ja puheenaiheita. Ilta-Sanomat 75 v.* WSOY 2007.

10. Vesa Vares & Sakari Siltala, *Sanan ja kuvan vuosisata. Suomen Kuvalehti 1916–2016*. Otava 2016, 11.

kykyä suhteuttaa se juttutyypeissä eri aikoina tapahtuneisiin muutoksiin. Lisäksi journalistisesta kontekstistaan irrotetun artikkelin tulkitseminen edellyttää tutkijalta tietoisuutta esimerkiksi julkaisijan puoluesidonnaisuudesta ja sen vaikutuksista lehdessä julkaistuihin teksteihin.¹¹

Tässä katsausartikkelissa esitän, että mediahistoriallisessa tutkimuksessa tarvitaan toimijuusnäkökulman vahvistamista. Perustelen argumenttiani tutkimusesimerkein, mutta aluksi käyn läpi tutkimusalan sisällä tehtyjä määrittelyitä mediahistorian tutkimuskohteista. Lisäksi esittelen mediatutkijoiden käymää keskustelua toimittajien mahdollisuuksista vaikuttaa mediatekstien sisältöihin. Katsauksen kohderyhmänä eivät ole kuitenkaan ensisijaisesti mediahistorioitsijat vaan ennen kaikkea historiantutkijat, jotka käyttävät media-aineistoja yhtenä lähteenä muiden joukossa. Vaikka mediahistorioitsijoilla ja media-aineistoja käyttävillä historiantutkijoilla on erilaiset lähtökohdat ja tavoitteet medioiden historiallisessa tarkastelussa, molemmat tutkimushaarat hyötyvät tulkintani mukaan toimijuusnäkökulman vahvistamisesta. Tässä katsauksessa keskityn kuitenkin jälkimmäiseen eli toimijuusnäkökulman merkitykseen tutkimuksissa, joissa media-aineistoja käytetään historiantutkimuksen lähteenä.

Väitän, ettei medioita ja niiden historiaa ole olemassa ilman toimittajia ja muita joukkoviestimien parissa työskennelleitä menneisyyden toimijoita. Sekä mediatalot instituutioina että niiden tuottamat merkitykset edellyttävät toimijoita, jotka yhtäältä pitävät instituutiot toiminnassa, toisaalta tuottavat sisältöjä. Siksi menneisyyden toimijoiden esimerkinomaisesta tarkastelusta tulisi siirtyä näkökulmaan, joka ottaa huomioon myös journalistiset prosessit. Aikakauslehdistä kirjoittaneita Maija Töyryä, Laura Saarenmaata ja Nanna Särkkää mukaillen voi sanoa, että men-

neisyyden media-aineistot ”eivät ole neutraaleja aineistoresursseja, vaan aina jostakin näkökulmasta, jollain periaatteilla tuotettuja – ja jonkun tuottamia.”¹² Tästä huomautti jo vuonna 1983 historiantutkija Patrick Bruun, jonka mukaan toimituksen henkilösuhteiden ja toimituksen työskentelyrutiinien kaltaisten rakenteiden huomioiminen on edellytys medioiden syvällisemmälle historialliselle analyysille.¹³ Saarenmaan mukaan medioiden puhe- ja tuotantotapojen erittely on kuitenkin puuttunut historia-alan tutkimuksista, minkä seurauksena mediatekstejä on tarkasteltu yksinkertaistetusti ”menneisyyden puhetapojen säiliöinä”. Samanaikaisesti analyysissä on unohdettu henkilösuhteiden ja satunnaisten tekijöiden rooli menneisyyden media-aineistojen synnyssä.¹⁴

Bruunin ja Saarenmaan tavoin ajattelen, että laajempi ymmärrys journalistisista prosesseista auttaisi tutkijoita avaamaan mediatekstien ja niiden tekijöiden aktiivista roolia osana ympäröivää yhteiskuntaa. Keskityn tässä katsauksessa toimittajiin, mutta on tärkeää muistaa, että myös muut joukkoviestimissä erilaisissa tehtävissä työskennelleet ihmiset kuten kuvaussihteerit, uutisten vastaanottajat tai latomon työntekijät ovat vaikuttaneet lopputuotteen syntymiseen eri aikoina. Toimittajan asettaminen tarkastelun keskiöön antaa kuitenkin mahdollisuuden tarkastella myös toimituksellisia prosesseja ja niiden merkitystä analyysin yhtenä kontekstina.

Mediahistorian määrittelyä

Mediahistorian tutkimusalamäärittelyä on tehty kattavasti sekä kansallisissa että kansainvälisissä konferenssikeskusteluissa ja julkaisuissa 1990- ja 2000-luvulla.¹⁵ 1990-luvun alussa mediahistorian tutkimuskenttää määriteltiin esimerkiksi jakamalla se kahteen osaan: 1) yhtä mediaa käsitteleviin empiirisiin tutkimuksiin sekä 2) käsitteellisiin

11. Esim. Hieke Huistra & Bram Mellink, Phrasing history. Selecting sources in digital repositories. *Historical Methods* 49:4 (2016), 221–222.
12. Maija Töyry, Laura Saarenmaa & Nanna Särkkä, Monitieteisyyden haaste aikakauslehtitutkimuksessa. Kohti konsepti- ja tutkimustietoisuutta. *Media & viestintä* 34:3 (2011), 30–34.
13. Patrick Bruun, Redaktioner och pressanalys. Teoksessa *Presshistoriska och andra studier. Tillägnade Torsten Steinby på 75-årsdagen den 25 augusti 1983*. Svenska Litteratursällskapet i Finland 1983, 49–56.
14. Saarenmaa pohjaa argumenttinsa Sari Elfvingin väitöskirjassaan esittämään tulkintaan historiantutkimuksen tavoista hyödyntää aikakauslehtiaineistoa. Laura Saarenmaa, *Intiimin äänet. Julkisuuskulttuurin muutos suomalaisissa ajanviestelehdissä 1961–1975*. Tampereen yliopisto 2010, 28–30; Sari Elfving, *Taikalaatikko ja tunteiden tulkit. Televisio-ohjelmia ja -esiintyjä koskeva kirjoittelu suomalaisissa lehdissä 1960- ja 1970-luvuilla*. Tampereen yliopisto 2008, 17–18.
15. Hyvät yhteenvedot käydyistä keskusteluista löytyvät esim. Salokangas 2005 ja Kortti 2016.

mediahistorioihin, joista esimerkkeinä pidettiin muun muassa Harold Innisin klassikkoteosta *Empire and Communication* (1955) ja Marshall McLuhanin tutkimusta *The Gutenberg Galaxy* (1962).¹⁶ Lisäksi rajanvetoa tehtiin mediahistorian ja viestinnän historian välillä. Esimerkiksi alan pioneereihin lukeutuvan norjalaistutkija Hans Fredrik Dahlin mukaan ensimmäinen keskittyi medioihin yhteiskunnallisina instituutioina, kun taas jälkimmäisessä kohteena ovat viestintäprosessit. Dahl kannatti vuonna 1994 julkaistussa artikkelissaan mediahistorian ja viestinnän historian erottamista toisistaan,¹⁷ kun taas nuorempi tutkijapolvi ajatteli mediahistorian kattavan molemmat.¹⁸ Dahl kritisoi myös historiantutkijoiden käytäntöjä. Hänen mukaansa historiantutkijat eivät nimittäin osanneet hyödyntää mediatutkimuksen teoreettisia välineitä vaan käyttivät media-aineistoja yksinomaan lähteenä tutkiessaan niiden avulla jotakin menneisyydessä tapahtunutta ilmiötä.¹⁹

Yhteistä erilaisille 1990-luvulla tehdyille määrittelyille oli se, että niissä rajanvetoa käytiin lähinnä instituutioiden ja sisältöjen sekä puhutun ja kirjoitetun viestinnän erilaisten painotustapojen välillä. Sen sijaan menneisyyden toimijat puuttuivat yhtälöstä lähes tyystin. Esimerkiksi *Media, Culture & Society* -lehden vuoden 1994 mediahistoria-numerossa yksikään artikkelista ei käsitellyt toimittajia tai muita media-alan toimijoita. Mediatutkija Michael Schudson tosin keskittyi toimittajien keskeisen työvälineen, haastattelutekniikan, syntyhistoriaan Yhdysvalloissa.²⁰ Sen paremmin Schudson kuin teemanumeron toimittanut Paddy Scannell ei kuitenkaan pohtinut toimittajien roolia vaan keskittyi haastattelutekniikkaan institutionaalisenä ja viestinnällisenä käytäntönä. Toimittajat seikkailivat

Schudsonin tekstissä haastattelujen tekijöinä, mutta eivät varsinaisena mediahistoriallisena tutkimuskohteena.

Instituutionäkökulman ohella Hans Fredrik Dahl korosti vuonna 1994 eri joukkoviestimien (sanomalehdet, aikakauslehdet, televisio, radio) keskinäisten valta- ja vuorovaikutussuhteiden merkitystä.²¹ Vajaat kymmenen vuotta myöhemmin Dahl jatkoi samoilla linjoilla kollegansa Henrik G. Bastiansenin kanssa kirjoittamassaan *Norsk mediehistorie* -teoksessa. Siinä tutkijat katsoivat, että mediahistorian oli tarkasteltava eri joukkoviestintävälineiden muodostamaa kokonaisuutta. Yksittäisen joukkoviestimen historian kirjoittaminen ei siis vielä ollut mediahistoriaa.²² Toiset tutkijat alkoivat 2000-luvun alussa painottaa medioiden sosiaali- ja kulttuurihistoriallista tutkimusta. Tällöin tutkijat tarkastelevat viestintävälineitä ja journalismia instituutioina, jotka yhtäältä muokkaavat ympäröivää yhteiskuntaa toisaalta heijastavat siinä vallitsevia arvoja ja asenteita. Sinänsä näkökulma ei ole uusi, sillä Schudsonin *Discovering the News: A Social History of American Newspapers* julkaistiin jo vuonna 1978.²³ Viimeisen 15 vuoden aikana medioiden tarkastelu osana laajempaa sosiaalista kontekstia on kuitenkin vahvistunut. Vaikka sosiaalishistoriallinen näkökulma ottaa huomioon menneisyyden toimijat niin mediaorganisaatioissa kuin ympäröivässä yhteiskunnassakin, mediasisällöt ja niiden sijoittaminen osaksi tutkimusajan taloudellista, teknologista ja sosiokulttuurista kontekstia ovat korostuneet myös näissä tutkimuksissa.

Suomalaistutkijat ovat määritelleet mediahistoriaa lähinnä suhteessa empiirisen tutkimuksen näkökulmavalintoihin, joiden pohjalta tutkimus voidaan jakaa kolmeen mediahistorian sukupolveen.²⁴ Tutkimus alkoi historiatieteissä

16. Dahl 1994, 551–562; Paddy Scannell, Editorial. *Media, Culture & Society* 4 (1994), 547.

17. Dahl 1994, 556–557. Ks. myös Paddy Scannell, Historia, mediat ja viestintä. *Tiedotustutkimus* 1 (1996), 7–8.

18. Salokangas 2005, 489–492; Scannell 1994, 547.

19. Dahl 1994, 552, 560–562.

20. Michael Schudson, Question authority. A history of the news interview in American journalism, 1860s–1930s. *Media, Culture & Society* 4 (1994), 565–587. Ks. myös Scannell 1994, 547–548.

21. Dahl 1994, 551–563. Ks. myös Salokangas 2005, 487, 492.

22. Henrik G. Bastiansen & Hans Fredrik Dahl, *Norsk mediehistorie*. Universitetsforlaget 2003, 14–15. Ks. myös Salokangas 2005, 487–488.

23. Esim. Monika Djerf-Pierre, The Logic and Practice of Writing Journalism History. Some Thoughts on the Future of Research on Media History. *Nordicom Review* 1–2 (2002), 86–89; Hans Fredrik Dahl, The Challenges of Media History. *Nordicom Review* 1–2 (2002), 82–83.

24. Salokangas 2005, 485–487; Kortti 2016, 31–32; Raimo Salokangas, Tekstit, kontekstit ja poikittaistakse mediahistorian kohtauspaikalla. Teoksessa Erka Railo & Paavo Oinonen (toim.) *Media historiassa*. Historia Mirabilis 9. Turun historiallinen yhdistys 2012, 25–46.

yksittäisiin mediatiloihin kohdistuneena välinehistoriana, josta 1970-luvulla käytettiin nimeä lehdistöhistoria. Salokankaan mukaan tässä vaiheessa (sanoma)lehdistö oli ainoastaan yksi historiantutkimuksen kohde, jota tarkasteltiin muiden lähdeyyppien tapaan lähdekriittisesti. Tutkimus kohdistui institutionaalisen kehityksen ohella lehden mielipiteenmuodostajan rooliin, mistä johtuen pääkirjoituksia pidettiin arvokkaimpana tutkimusaineistona. Sen sijaan 1980-luvulla tutkijat alkoivat nähdä lehdistön omana erillisenä yhteiskunnallisena instituutiiona, jolla oli kiinteä kytkös puolueisiin. Tutkijoiden painopiste siirtyi lehtitalojen taustojen selvittämiseen, ja lehdistöhistoria määriteltiin ”yhden tiedotusvälineen taustaan ja sisältöön ja tämän tiedotusvälineen asemaan yhteiskunnan kokonaisuudessa” kohdistuvana tutkimuksena. Salokankaan mukaan tutkijat tiedostivat myös lukijoiden eli mediatekstien kuluttajien merkityksen, mutta he eivät nousseet analyysin keskiöön vielä tässä vaiheessa.²⁵ 2000-luvulla myös suomalaiset tutkijat ovat siirtyneet kulttuurihistoriallisiin viestinnän historioihin, joissa kohteena ovat medioiden sosiaalishistorialliset merkitykset.²⁶

Salokankaan vuoden 2005 katsausartikkelissa mediahistoria hahmottui laaja-alaisesti sekä mediasta ja/tai viestinnästä muodostuvana tutkimuskohteena että näkökulmana kulttuuriin.²⁷ Vaikka Salokangas ei suoranaisesti mainitse journalismin tekijöitä, hänen määritelmänsä on niin kattava, että heidän voi katsoa sisältyvän siihen instituutioiden, sisältöjen ja yleisöjen ohella. Vastaavasti alan ensimmäisen kotimaisen yleisesityksen julkaisseella Jukka Kortilla historialliset toimijat ovat osa mediahistorian kokonaisuutta, mutta jäävät tutkimuksellisen katseen marginaaliin. Mediahistorian yleisesityksessään Kortti määrittelee teoksen keskittyvän medioiden sosiaalishistoriallisiin konteksteihin, vaikka huomio kiinnittyy myös ”tuotannollisiin, intertekstuaalisiin ja intermediaalisiin tekijöihin”.²⁸

Myös vuonna 2012 julkaistu Erkka Railon ja Paavo Oinosen toimittama artikkelikokoelma *Media historiassa* keskittyy mediateksteihin. Toimittajien mukaan kirjassa ”analysoidaan televisio- ja radio-ohjelmien sekä sanoma- ja aikakauslehtien kautta, millä tavoin media tarjoaa hedelmällisen tavan ymmärtää menneitä.”²⁹ Vaikka teos on ansiokas kokonaisuus erilaisista tavoista käyttää media-aineistoja historiantutkimuksessa, toimittajat pääsevät näkyvästi esiin ainoastaan kulttuurihistorioitsija Paavo Oinosen ja mediatutkija Laura Saarenmaa analyysissä. Saarenmaa pohtii artikkelissaan syitä *Me naiset* -lehdessä vuonna 1968 julkaistun kansanedustajaehdokashaastattelun julkaisuun ja sen sarkastiseen sävyyn. Hänen ratkaisunsa on ollut soittaa sekä yhdelle lehden silloisista toimittajista että juttuun haastattelulle Leena Willbergille. Artikkelin tavoitteena on journalistisen prosessin kuvaaminen, ja Saarenmaan empiriisen analyysin tulokset muistuttavat yksittäisen toimittajan vaikutuksesta jutun näkökulmaan.³⁰

Hans Fredrik Dahlin jo 1990-luvulla esittämä näkökulma, jota on myöhemmin alettu nimittää *intermediaalisuudeksi* eli kahden tai useamman joukkoviestimen väliseksi vuorovaikutussuhteeksi, on uusimmassa mediahistoriallisessa tutkimuksessa omaksuttu keskeiseksi näkökulmaksi niin Suomessa kuin muuallakin.³¹ Esimerkiksi ruotsalaista kulttuurihistoriallista mediatutkimusta esittelevä antologia *Mediehistoriska vändningar* korostaa tutkimuksen inter- ja multimedialisuutta sekä media-käsitteen laaja-alaisuutta. Yhden median historian kirjoittamisen sijaan mediahistorian on huomioitava medioiden väliset suhteet ja otettava representaatioiden lisäksi huomioon esineet eli se on kiinnittynyt materiaaliseen historiaan. Lisäksi mediahistoria kattaa erilaisia, osin aikaisemmin tunnistamattomiakin mediamuotoja kuten kopiokone, fonografi, mikrofilmi ja museot. Uusimmassa tutkimuksessa mediahistorian tutkimuskohde nähdäänkin val-

25. Salokangas 2005, 485–487.

26. Salokangas 2012, 37–40.

27. Salokangas 2005, 492.

28. Kortti 2016, 34.

29. Erkka Railo & Paavo Oinonen, Mediasta historiaa. Teoksessa Erkka Railo & Paavo Oinonen (toim.) *Media historiassa*. Historia Mirabilis 9. Turun historiallinen yhdistys 2012, 7.

30. Laura Saarenmaa, Unohdetun kansan Leena. SMP:n nousu ja nuoret naiset. Lähihistorian yhteen sopimattomat elementit. Teoksessa Erkka Railo & Paavo Oinonen (toim.) *Media historiassa*. Historia Mirabilis 9. Turun historiallinen yhdistys 2012, 152–153, 158–159, 166–167.

31. Salokangas 2012, 37–40.

tavirtamedioita laajempaan, vaikka mediainstituutioiden tutkimuksen merkitys tunnustetaan.³²

Viimeisten 15 vuoden aikana historian tutkimuksen keskeisiin trendeihin on kuulunut kansallisvaltioiden rajat ylittävä ylijäräinen näkökulma, mikä näkyy myös mediahistoriallisessa tutkimuksessa.³³ Kansallisten medioiden sijaan yhä useampi tutkija selvittelee mediasisältöjen – esimerkiksi ohjelmaformaattien – liikkumista eri maiden välillä sekä media-alan toimijoiden ylijäräisiä kohtaamisia.³⁴ Joukkoviestimien keskinäisen vuorovaikutuksen ja niiden ylijäräisyyden tunnistaminen ei ole kuitenkaan johtanut siihen, että tutkijat olisivat laajemmin kiinnostuneet mediatekstiä takana vaikuttaneista menneisyyden toimijoista eli toimittajista tai muista media-alan tehtävissä toimineista henkilöistä. Esimerkiksi alan keskeisimmän tiedejulkaisun, *Media History* -lehden artikkeleista vain murto-osa on 2000-luvulla käsitellyt toimittajia tai toimittajien työprosesseja. Sama painotus näkyy vuonna 2015 aloitetussa *Feminist Media Histories* -julkaisussa, jossa toimijanäkökulma on noussut esiin lähinnä medioiden – etenkin viihdeohjelmien – kuluttajien kautta.

Objektiivinen vai vaikuttava toimittaja?

Moderni toimittajuus alkoi kehittyä länsimaissa 1800-luvun jälkipuoliskolla uutismedioiden kehityksen ja ammatin vähittäisen professionalisoinnin myötä.³⁵ Samanaikaisesti ammatin erillisasemaa alettiin rakentaa ajatuksilla synnynnäisestä toimittajasta ja toimittajille luonteenomaisesta uutisnäkemyksestä. Lisäksi ammatin kulmakiveksi muotoutui objektiivisen toimittajan

ihanne eli käsitys tapahtumista neutraalisti raportoivasta toimittajasta.³⁶ Objektiivisuus-ihanne piti yllä myös ammatin miesvaltaisuutta, sillä niin Suomessa kuin muuallakin naisia pidettiin pitkälle 1900-luvun puoliväliin asti miehiä taipuvaisempina subjektiivisuuteen ja asioiden tunteelliseen käsittelyyn.³⁷ Objektiivisuusihanteen sitkeys selittää osittain myös sitä, miksi tutkijat ovat tulkinnoissaan irrottaneet mediatekstit niistä tuottaneista toimittajista.

Pelkistetyimmillään objektiivisuus tarkoittaa sitä, että toimittajan henkilökohtaiset mielipiteet tai taustat eivät saa vaikuttaa tehdyn jutun sisältöön. Objektiivisuus on edelleen toimittajan keskeisiä hyveitä, vaikka tutkijat ja toimittajat alkoivat 1900-luvun edetessä kritisoida ihannetta eikä täydellisen objektiivisuuden saavuttamiseen enää uskota.³⁸ Objektiivisen toimittajuuden kritiikki on heijastunut myös tutkimuskysymyksiin, sillä mediatutkijat ovat pohtineet, kuka oikeastaan määrittää uutisten sisällön. Tässä niin kutsutussa portinvartija-tutkimuksessa huomiota on kiinnitetty paitsi organisaatioiden käytäntöihin myös yksittäisten toimittajien henkilökohtaisiin ominaisuuksiin ja mielenkiinnon kohteisiin. Varhaisimpia alan tutkimuksia on David Manning Whiten analyysi sanomalehden johtavien toimittajien (*editor*) tavoista valita sähköuutisia. Whiten mukaan uutiset välittyivät lukijoille useiden erilaisten porttien välityksellä, joista yksi keskeisimmistä oli sähkötoimittaja, josta hän käytti nimeä Mr. Gates. Jo ennen Whitea toimittajien henkilökohtaisten taustojen merkitykseen oli kiinnittänyt huomiota ainakin Leo Rosten, jonka vuonna 1937 julkaistu tutkimus käsitteli Washingtonin kirjeen-

32. Marie Cronqvist, Johan Jarlbrink & Patrik Lundell, Inledning. Teoksessa Marie Cronqvist, Johan Jarlbrink & Patrik Lundell (toim.) *Mediehistoriska vändningar*. Mediahistoriskt arkiv 25. Lunds universitet 2014, 5–7. Ks. myös esim. Johan Jarlbrink, *Mobile/sedentary*. News work behind and beyond the desk. *Media History* 21:3 (2015), 280–293.

33. Varhaisista keskusteluista ylijäräisyyteen liittyen ks. esim. Ib Bondebjerg, *Scandinavian Media Histories. A Comparative Study. Institutions, Genres and Culture in a National and Global Perspective*. *Nordicom Review* 1–2 (2002), 61–62, 77–78; Dahl 2002, 82; Djerf-Pierre 2002, 91–92.

34. Esimerkiksi Lundin yliopiston mediahistoria-oppiaineen johtama kansainvälinen *Entangled Media Histories* -tutkimusverkosto on toiminut vuodesta 2013. Verkoston kotisivut, <http://emhis.blog.lu.se/> (17.7.2018).

35. Esim. Munck 2016, 51–91.

36. Tim P. Vos & Teri Finneman, The early historical construction of journalism's gatekeeping role. *Journalism* 18:3 (2017), 270–272, 275–276; Michael Schudson, The Objectivity Norm in American Journalism. *Journalism. Theory, Practice & Criticism* 2:2 (2001), 149–190; Brian McNair, Journalism in the 21st century. Evolution, not extinction. *Journalism* 10:3 (2009), 347; Heikki Luostarinen, Moneksi muuttuva journalismi. Teoksessa Touko Perko, Raimo Salokangas & Heikki Luostarinen (toim.) *Median varjoissa*. Jyväskylän yliopisto 2002, 22–29.

37. Kurvinen 2013, 271–272.

38. Oren Soffer, The Competing Ideals of Objectivity and Dialogue in American Journalism. *Journalism. Theory, Practice & Criticism* 10:4 (2009), 473–491; Jaana Hujanen, Toimittajien rajankäyntejä ammattilaisista ja amatööreistä journalismin tuotannossa. *Media & viestintä* 37:3 (2014), 46, 52; McNair 2009, 347.

vaihtajia.³⁹ Myöhemmissä tutkimuksissa alettiin kuitenkin painottaa toimitusrutiinien, uutiskriteerien ja organisaatioiden toimintaa ohjaavien tekijöiden merkitystä yli henkilökohtaisten ominaisuuksien. Etenkin 1970-luvulla vahvistunut sosiologinen suuntaus esitti uutisrutiinien ja ammatillisten odotusten häivyttävän toimittajien oman äänen.⁴⁰

Mediatutkijoiden kiinnostus toimittajien rooliin uutisoinnissa on kuitenkin jatkunut ja siihen liittyvää tutkimusta tehdään tasaisesti. Esimerkiksi feministitutkijat ovat kiistelleet siitä vaikuttaako toimittajanaisten lukumäärän kasvu journalismin sisältöihin. Tutkimuksissa ei ole saatu yksiselitteisiä tuloksia,⁴¹ mutta teema jo itsessään kertoo kiinnostuksesta toimittajien vaikutusmahdollisuuksiin. Tutkijat ovat esimerkiksi osoittaneet toimittajien henkilökohtaisen taustan – kuten hänen sukupuolensa ja etnisyytensä – vaikuttavan mediatalojen vakiintuneita käytäntöjä merkittävämmiin haastateltavien valintaan.⁴² Cory L. Armstrong osoitti toimittajanaisten käytävän mieskollegoitaan todennäköisemmin naishaastateltavia, minkä hän arveli johtuvan siitä, että naiset ovat sensitiivisempiä huomaamaan mediakuvastojen sukupuolivouman. Armstrong arveli haastateltavien naispainotteiseman jakauman kuvastavan myös toimittajanaisten omien verkostojen sukupuolijakaumaa.⁴³

Tutkijat ovat pohtineet myös toimittajien mahdollisuuksia vaikuttaa laajempaan yhteiskunnalliseen keskusteluun (*agenda-setting*). Wolfram Peiser esimerkiksi osoitti saksalaisten toimittajanaisten raportoivan ihmisoikeuskysymyksistä miehiä todennäköisemmin, mistä johtuen hän

pääteli naisten lukumäärän kasvun muuttavan mahdollisesti uutiskriteereitä.⁴⁴ Myös Stephanie Craftin ja Wayne Wantan tutkimus osoitti toimittajanaisten vaikutusmahdollisuudet luultua moninaisemmiksi. Ensinnäkin naispäälliköt muuttivat uutisoinnin sävyä positiivisemmaksi. Toisekseen naisjohtajavaltaiset toimitukset tarjosivat molemmille sukupuolille yhtäläiset mahdollisuudet työskennellä samojen teemojen parissa. Lisäksi he osoittivat uutisrutiinien olevan sidoksissa yksilöiden harkintavaltaan keskijohdon (*editors*) määriteltessä sen, mikä on uutisoinnin arvoista.⁴⁵ Miki Tanikawa on kuitenkin huomautanut toimittajan persoonan vaikuttavan eri tavoin erilaisissa juttutyypeissä. Nopeaa reagointia edellyttävissä yllättävissä uutistapahtumissa juttujen muotoa ohjaavat uutiskriteerit ja toimitusrutiinit. Sen sijaan ajankohtaisia yhteiskunnallisia tai taloudellisia kehityskulkuja tarkastelevat reportaasityyppiset artikkelit heijastelevat usein toimittajien kiinnostuksen kohteita ja osaamisalueita.⁴⁶

Tutkimukset ovat siis tuottaneet osin ristiriitaisia tuloksia toimittajien vaikutusmahdollisuuksista. Eri aikoina ja eri medioissa toimittajilla on saattanut kuitenkin olla varsin vapaat kädet ideoida ja toteuttaa omia juttuideoitaan.⁴⁷ Tästä huolimatta toimittajilla ei ole koskaan käsisään kaikkea valtaa journalististen sisältöjen, haastateltavien ja niiden kehystämisen tapojen valintaan. Esimerkiksi puoluelehtien tai muuten johonkin taustayhteisöön kiinteästi sitoutuneen median uutisoimat aiheet heijastelevat ainakin osittain näitä sitoumuksia, vaikka journalismia tehtäisiinkin ammattimaisesti.⁴⁸ Lisäksi kaikki

39. David Manning White, 'The 'Gate Keeper'. A Case Study in the Selection of News. *Journalism Quarterly* 27 (fall 1950), 383–396; Leo Rosten, *The Washington Correspondents*. Harcourt, Brace & Company 1937. Tutkimusalan kehityksestä ks. Miki Tanikawa, Influence of journalists' personal characteristics on non-temporal news coverage. *Journalism* 18:3 (2017), 318–320; Stephanie Craft & Wayne Wanta, Women in the Newsroom. Influences of Female Editors and Reporters on the News Agenda. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 18:1 (2004), 125.

40. Craft & Wanta 2004, 125–126.

41. Craft & Wanta 2004, 126; Thomas Hanitzsch & Folker Hanusch, Does gender determine journalists' professional views? A reassessment based on cross-national evidence. *European Journal of Communication* 27:3 (2012), 257–277.

42. Esim. Cory L. Armstrong, The influence of reporter gender on source selection in newspaper stories. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 81:1 (2004), 139–154; Shelly Rodgers & Esther Thorson, A socialization perspective on male and female reporting. *Journal of Communication* 53:4 (2003), 658–675.

43. Armstrong 2004, 143, 149.

44. Wolfram Peiser, Setting the Journalist Agenda. Influences from Journalists' Individual Characteristics and from Media Factors. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 77 (2000), 248–254.

45. Craft & Wanta 2004, 126–127, 134–135.

46. Tanikawa 2017, 320–321.

47. Saarenmaa 2012, 158–159, 166; Kurvinen 2013, 212–213, 399–415.

48. Esim. Pamela J. Shoemaker & Stephen D. Reese, *Mediating the Message in the 21st Century. A Media Sociology Perspective*. Routledge 2013.

joukkoviestimet toteuttavat valittua julkaisukonseptia, jolla tarkoitetaan käsitystä lukijakunnasta, käsiteltävistä aihepiireistä ja niin edelleen.⁴⁹ Mitä tämä kaikki tarkoittaa historiantutkimuksen näkökulmasta? Siihen pyrin vastaamaan katsauksen kahdessa viimeisessä alaluvussa.

Toimittajat tekstien takana

Perinteisesti historiantutkijat ovat olleet kiinnostuneita päätoimittajista ja niin kutsutuista tähtitoimittajista, jotka ovat saavuttaneet erityisen näkyvän aseman alalla. Suomessa esimerkiksi Sanomien mahtisuvusta Erkoista on kirjoitettu useampiakin elämäkerrallisia teoksia, joissa käsitellään myös Erkojen roolia suomalaisen journalismin kehittäjinä.⁵⁰ Elämäkertansa ovat saaneet myös esimerkiksi päätoimittajat Allan Lihala ja Erkki Laatikainen.⁵¹ Sen sijaan valtaosa toimittajakunnasta on jäänyt tutkimuksen ulkopuolelle, mihin kiinnitti huomiota jo vuonna 1995 yhdysvaltalainen mediahistorioitsija Hanno Hardt. Hänen mukaansa historiantutkijat ovat perinteisesti nähneet toimittajat instituutioidensa representaatioina, mistä johtuen myös toimittajabiografiat ovat toimineet ennemminkin mediayhtiöiden kuin toimittajan työn kuvauksina. Artikkelissaan Hardt kuitenkin muistuttaa toimittajien eli uutistyön tekijöiden vaikuttaneen merkittävästi toimituksellisiin käytäntöihin, mikä puolestaan on heijastunut mediateksteihin eli kuluttajille tehtyyn lopputuotteeseen. Toisaalta hän muistuttaa teknologisten innovaatioiden muokanneen toimittajien työskentelyoloja.⁵²

Ruotsissa toimittajien ja heidän tekstiensä yhtäaikaista analyysiä ovat tehneet ennen kaikkea toimittajanaisten historiaa tutkineet Birgitta Ney, Margareta Stål ja Kristina Lundgren. Kaikki kolme ovat käyttäneet valitsemiensa toimittajanaisten

tekstejä avatakseen paitsi naisten työskentelymahdollisuuksia miesvaltaisella alalla myös ruotsalaisen lehdistön ja journalismin erilaisten juttutyyppeiden kehityskulkuja.⁵³ Ruotsalaistutkijoiden tulokset osoittavat erinomaisesti toimittajien aktiivisen roolin journalismin kehittäjinä. Tutkimuksia yhdistää myös analyysissä käytetty elämäkerrallinen ote.

Suomessa vastaavaa on tehnyt professori Laura Kolbe. Hänen elämäkerrallinen tietoteoksensä äidistään Pirkko Kolbesta on hyvä esimerkki siitä, miten toimittajan henkilöhistorian tuntemus auttaa syventämään analyysiä tämän julkaisemista teksteistä. Luonnollisestikaan kaikilla tutkijoilla ei ole yhtä hyvät mahdollisuudet päästä sisälle toimittajien taustoihin kuin Kolbella on ollut. Pelkästään tietoisuus toimittajan henkilökohtaisen elämäntilanteen mahdollisista vaikutuksista sekä aihevalintoihin että kirjoittamisen tapoihin antaa kuitenkin välineitä täsmentää analyysiä. Elämäkerta tuo näkyväksi sen, kuinka Pirkko Kolbe käsitteli kirjoittamisensa teksteissä vaikeaa parisuhdettaan sekä otti aiheita esimerkiksi lastensa kokemuksista. Vaikka lehtitekstit on kirjoitettu yleisellä tasolla, Laura Kolbe on tunnistanut niistä omaan perhehistoriaansa sijoittuneita tapahtumia, jotka ovat toimineet aiheiden kimmokkeina.⁵⁴ Vastaavasti Reetta Hänninen on ansiokkaasti löytänyt *Päivälehd*en avustajana 1800- ja 1900-lukujen taitteessa toimineen Saima Grönstrandin henkilöhistoriasta syitä sille, miksi kirjailija päätyi julkaisemaan muusta tuotannosta poikkeavan lehtinovellin elämästä naisvankilassa.⁵⁵

Nimellä kirjoittaminen yleistyi suomalaisessa sanomalehdistössä vasta 1960- ja 1970-lukujen taitteessa, mikä vaikeuttaa toimittajien tunnistamista lehtitekstien takaa. Identifioimisessa autta-

49. Konseptin käsitteestä ks. esim. Maija Töyry, *Varhaiset naistenlehdet ja naisten elämän ristiriidat. Neuvotteluja lukijajospimuksesta*. Helsingin yliopisto 2005.

50. Ks. esim. Ohto Manninen & Raimo Salokangas, *Eljas Erkko. Vaikenematon valtiomahti*. WSOY 2009; Antti Blåfield, *Loistavat Erkot*. Otava 2015; Lauri Karén, *Aatos Erkko. Yksityinen valtiomies*. Otava 2018.

51. Jyrki Pietilä, *Allan Lihala. Lehtimies*. Edita 2008; Olli Matikainen, *Kivipellon poika*. Teos 2017.

52. Hanno Hardt, *Without the Rank and File. Journalism History, Media Workers, and Problems of Representation*. Teoksessa Hanno Hardt & Bonnie Brennen (toim.) *Newsworkers. Toward a History of the Rank and File*. University of Minnesota Press 1995, 1–26.

53. Esim. Birgitta Ney, *Reporter i rörelse. Lotten Ekman i dagspressen vid förra sekelskiftet*. Nya Doxa 1999; Margareta Stål, *Signaturen Bansai. Ester Blenda Nordström pennskaft och reporter i det tidiga 1900-talet*. JMG 2002; Kristina Lundgren, *Solister i mångfalden. Signaturerna Bang, Maud och Attis och andra kvinnliga dagspressjournalister med utgångspunkt i 1930-talet*. JMK 2002.

54. Laura Kolbe, *Nykyajan nainen. Pirkko "Pii" Kolbe – äiti ja toimittaja*. Kirjapaja 2016.

55. Hänninen 2017, 19–32.

vat kuitenkin vuosina 1925, 1937 ja 1954 julkaistut toimittajamatrikelit, jotka sisältävät tiedot jäsenistön käyttämistä nimimerkeistä.⁵⁶ Toimitustyöstä säilyneiden lähteiden puutetta voi osassa tapauksista paikata julkaistuilla muistelmilla. Esimerkiksi inhimillisten tekijöiden vaikutus painetussa lehdessä käytettyihin sanamuotoihin käy hyvin ilmi Anni Voipion kuvauksesta *Uudessa Suomessa* 1920-luvun lopulla julkaistusta tohtori-promootiojutusta. Siinä promootiotanssiaisissa kerrottiin toimittajan sanoin huudetun ”Varvas irti”. Epäonninen muotoilu syntyi Voipion sanellessa juttua puhelimitse toimitukseen, jolloin uutisen vastaanottaja kuuli väärin promootiojuhllallisuuksiin kuuluneen huudon ”Barabbas on irti!”⁵⁷

Radio- ja televisiotoimittajien kohdalla haasteet ovat toisenlaiset, sillä nämä viestintävälineet ovat lähtökohtaisesti rakentuneet juontajien ja toimittajien tunnistettavuuden varaan⁵⁸. Persoonallisten radioäänten taustalla on kuitenkin työskennellyt koko joukko muuta henkilökuntaa ja vähemmän huomiota herättäneitä toimittajia, joiden työpanos unohtuu helposti myös historian-tutkijoilta. Lisäksi toimittajan rooli on vaihdellut eri ohjelmatyypeissä. Siinä missä toimittajan läsnäolo oli olennainen osa radion feature-jutuissa, se ei ole yhtä ilmeistä reportaaseissa. Kaikissa ohjelmatyypeissä radiotoimittajalla on kuitenkin keskeinen rooli lähetyksen koostajana eli kuultavissa olevan journalistisen teoksen luojana. Myös tehosteäänillä on keskeinen rooli halutun sanoman välittämisessä kuulijoille, mikä korostaa toimittajan roolia valintojen tekijänä. Jos tutkijalla ei ole käytettävissään alkuperäistä nauhoitetta vaan ainoastaan käsikirjoitus, tulkinnat jäävät väistämättä vaillinaisiksi.⁵⁹

Radiokerronta noudattaa muutenkin juuri kyseiselle mediamuodolle tyypillisiä piirteitä,

joiden avulla ohjelman tekijät herättävät kuuntelijoiden mielikuvia kerronnan kohteena olevasta aiheesta. Ohjelmien esitysajankohdat kertovat puolestaan kuuntelijoille – ja myös tutkijalle – siitä, mitä ohjelmalta on lupa odottaa.⁶⁰ Ohjelmien tekemisen tavat ovat kuitenkin vaihdelleet suuresti eri aikoina, heijastellen osittain teknologista kehitystä. Kuten Paavo Oinonen on todennut, reportaasi ja selostus yleistyivät juttutyypeinä, kun radiokaluston kehitys mahdollisti juttujen tekemisen studion ulkopuolella.⁶¹ Suorista lähetyksistä alettiin 1950-luvulla siirtyä radio-ohjelmien taltioimiseen, mutta vielä muutama vuosikymmen sen jälkeen ohjelmia nauhoitettiin aikaisempien päälle. Tästä syystä tutkijoilla on käytettävissään huomattavasti vähemmän alkuperäisiä radio- ja televisio-ohjelmia kuin lehtitekstejä.⁶²

Radio- ja televisioaineistoja käytettäessä on syytä kiinnittää huomiota myös vuosikymmen-ten kuluessa muuttuneisiin ohjelmapoliittisiin painotuksiin. Mediatutkija Monika Djerf-Pierren mukaan Ruotsin radion varhaisvuosia leimasi opettava ote, kun taas yleisöorientoituneisuus alkoi korostua toisen maailmansodan jälkeen. Tuolloin yleisön kiinnostukset pyrittiin huomioimaan samalla, kun kuuntelijoille tarjottiin konsensuksen ylläpitämiseksi mahdollisimman objektiivista informaatiota. Kriittisen ja valtaapitäviä tutkivan journalismin aikaan siirryttiin 1960-luvun puolivälissä, mutta yleisö palasi radiojournalismin keskiöön 1980-luvulla.⁶³

Televisioaineistojen käyttö lisää tarkasteluun visuaalisuuden elementin, joka omalta osaltaan vaikuttaa niin kerrontaan kuin toimittajan rooliinkin. Esimerkiksi sukupuolen merkitys korostui uutistenlukijan tehtävässä, joka oli pitkään varattu yksinomaan miehille. Sen sijaan naiset toimivat televisiossa kuuluttajina, jotka

56. *Suomen sanomalehtimiehet 1925*. Suomen Sanomalehtimiesten Liitto 1925; *Suomen sanomalehdistön matrikkeli 1937*. Suomen Sanomalehtimiesten Liitto 1937; *Lehdistön matrikkeli 1954*. Suomen Sanomalehtimiesten Liitto 1954.

57. Anni Voipio, *Lehtimatka. Sattumia kahdelta vuosikymmeneltä*. WSOY 1966, 19–20.

58. Yleisradion tunnettuja radioääniä oli esim. Raimo Silvennoinen. Salokangas 1996, 77–78.

59. Paavo Oinonen, Äänet kertovat ja todistavat. Teksti, konteksti ja materiaalisuus radiofeaturessa Albert Schweitzerin luona Lambarenessa. Teoksessa Erkkä Railo & Paavo Oinonen (toim.) *Media historiassa*. Historia Mirabilis 9. Turun historiallinen yhdistys 2012, 206–207, 209, 212–213; Risto Degerman, Radiouutinen kertovana äänenä. Radion kuvaus Tšekkoslovakian miehityksestä 1968. *Historiallinen Aikakauskirja* 113:1 (2015), 46–48.

60. Guy Starkey, *Radio in Context*. Palgrave Macmillan 2004. Ks. Myös Oinonen 2012, 204.

61. Oinonen 2012, 199–200.

62. Oinonen 2012, 200; Degerman 2015, 46–48.

63. Djerf-Pierre 2002, 87–88.

johdattivat katselijoita ohjelmasta toiseen.⁶⁴ Eri mediamuodot edellyttävätkin tutkijoilta kykyä huomioida mediateksteihin eri aikoina ja eri tavoin vaikuttaneita tekijöitä. Vaikka valtaosa historianitutkijoista käyttää tällä hetkellä lehtiaineistoja, audiovisuaalisten aineistojen käyttö tulee varmasti lisääntymään. Tällöin tutkijoiden olisi hyvä tiedostaa radioon ja televisioon liittyvät erityispiirteet, joihin lukeutuu myös viihteellisen ja asia-aineiston rinnakkainen julkaiseminen.

On myös hyvä muistaa, ettei kirjoittavien toimittajienkaan ottaminen vakavasti osaksi analyysiä tarkoita välttämättä sitä, että jokaisen jutun kohdalla pitäisi pystyä identifioimaan yksittäinen toimittaja. Tarkka tunnistaminen voi toki tarjota uusia näkökulmia analyysiin, mutta se ei ole välttämätöntä. Seuraavaksi esittelen muutamia esimerkkejä erilaisista tavoista ottaa huomioon toimittajuus mediatekstin takana. Näillä esimerkeillä korostan argumenttiani siitä, että toimituksellisten prosessien ja toimittajien työpanoksen huomioiminen tuo analyysiin monipuolisemman otteen myös siinä tapauksessa, että tutkijan tiedonintressi ei suoranaisesti ole toimittajissa tai heidän työssään.

Toimitukselliset prosessit vaikuttavat sisältöihin

Historiantutkijat ovat perinteisesti olleet omimillaan uutisen tai muun mediatekstin sisä- ja/ tai ulkopoliittisen julkaisukontekstin avaamisessa. Sen sijaan tutkijat pohtivat harvemmin sitä, miten toimittajan työprosessi ja siinä tapahtuneet muutokset ovat vaikuttaneet julkaistaviin sisältöihin. Esimerkiksi lehdistötiedotteiden varsin suora siteeraaminen oli suomalaisissa sanomalehdissä yleistä vielä 1970-luvulla. Kerätessäni väitöskirjaani varten aineistoa Tasa-arvoasiain neuvottelukunnan lehtileikekokoelmasta huomasin, että

jopa aukeamankokoinen juttukokonaisuus saattoi esiintyä lähes sanasta sanaan samana eri puolilla Suomea julkaistuissa sanomalehdissä. Näin siitä huolimatta, että esimerkiksi Jyrki Pietilä on määritellyt 1960-luvun puolivälistä alkaneen kehitysvaiheen Suomessa ”kypsän jutun ja täyteläisen journalismin ajaksi”, jolle oli leimallista uutiskoneiston kehittyminen niin sisällöllisesti kuin visuaalisestikin⁶⁵. Journalismin kehitys ei edennyt kuitenkaan samanaikaisesti kaikissa toimituksissa, mistä antaa viitteitä Merja Hurriin huomio *Helsingin Sanomien* kulttuuritoimituksesta. Siellä kulttuurituotintoiminnan esteettiset arvot korvautuivat uutisjournalismille keskeisillä ihanteilla kuten nopeudella ja monipuolisuudella vasta 1970-luvulla, vaikka itse toimitus perustettiin jo vuonna 1965.⁶⁶

Myös lähihistorian tutkijan on hyvä tarvittaessa pohtia sitä, mikä on ollut toimituksen oma panos uutisoinnissa. Nykyisellä mediakentällä suuret mediakonsernit kierrättävät juttuja konsernin eri lehdissä.⁶⁷ Toisin sanoen *Aamulehdestä* luetun jutun on saattanut kirjoittaa esimerkiksi *Lapin Kansan* tai *Satakunnan Kansan* toimittaja. Lisäksi tekstin on voinut kirjoittaa joku lehden vakituisista avustajista tai oman juttunsa myynyt freelancer-toimittaja, jolloin julkaistun tekstin syntykonteksti näyttäytyy aivan erilaisena. Siinä missä toimituksen oma väki on sisäistänyt vallitsevan toimituskulttuurin ja siihen sisäänkirjoitetut hiljaiset säännöt, vakituiset avustajat ja freelancerit toimivat pääsääntöisesti näiden ulottumattomissa. Toki avustajakin tietää, mitä häneltä odotetaan ja jutun tilannut toimituksen jäsen ohjeistaa häntä näkökulman valinnassa, mutta itse teksti, radio- tai televisio-ohjelma syntyy joka tapauksessa toimitusyhteisön ulkopuolella. Freelancer puolestaan hioo jutun valmiiksi, minkä jälkeen hän pyrkii myymään valmiin teks-

64. Esim. Anna Edin & Per Vesterlund, *Svensk television och mediehistoria. En inledning*. Teoksessa Anna Edin & Per Vesterlund (toim.) *Svensk television. En mediehistoria*. Mediehistoriskt arkiv 6. Lunds universitet 2008, 20–21.

65. Jyrki Pietilä, *Kirjoitus, juttu, tekstelementti. Suomalainen sanomalehtijournalismi juttutyypin kehityksen valossa printtimedian vuosina 1771–2000*. Jyväskylä Studies in Humanities 111. Jyväskylän yliopisto 2008, 649–653.

66. Merja Hurri, *Kulttuuriosasto. Symboliset taistelut, sukupolviromantti ja sananvapaus viiden pääkaupunkilehden kulttuuritoimituksissa 1945–80*. Acta Universitatis Tamperensis A 389. Tampereen yliopisto 1993, 232–260. Ks. myös Heikki Hellman & Maarit Jaakkola, *Kulttuuritoimitus uutisopissa*. Kulttuurijournalismin muutos Helsingin Sanomissa 1978–2008. *Media & viestintä* 32:4–5 (2009), 30, 34–40.

67. Kaarina Nikunen, *Enemmän vähemmällä. Laman ja teknologisen murroksen vaikutukset suomalaisissa toimituksissa 2009–2010*. Tampereen yliopiston journalismin tutkimusyksikkö 2011, 43–47; Pertti Näränen, *Fuusioiden ja monimedialla. Economic Trends* 1 (2004), http://stat.fi/tup/economicstrends/econ_104_naranen.pdf (17.7.2018); Irene Pakkanen, *Käydään juttukauppaa. Freelancerin ja ostajan kohtaamisjournalismin kaupapaikalla*. Jyväskylä Studies in Humanities 162. Jyväskylän yliopisto 2011, 38–44.

tin/ohjelman toimitukselle.⁶⁸ Itse lopputuotteessa tekijän työsuhteen laatu ei suoraan näy, joten tutkijan on itse kiinnitettävä tähän huomiota aineistoa kerätessään ja analysoidessaan. Kyse ei ole myöskään yksinomaan lähihistorian ilmiöstä, vaan avustajia on käytetty joukkoviestimissä niiden perustamisesta lähtien. Esimerkiksi 1800-luvulla ja 1900-luvun alkupuolella sanomalehdet käyttivät yleisesti maaseutukirjeenvaihtajia, jotka eivät olleet ammatiltaan toimittajia vaan esimerkiksi kirjoittamisesta kiinnostuneita opettajia ja pappeja⁶⁹.

Hanno Hardt on muistuttanut, että toimittajat eivät vain mukaudu vallitseviin toimituksellisiin käytäntöihin vaan pyrkivät muuttamaan niitä – vaikuttaen samalla lopputuotteeseen – esimerkiksi ammattiyhdistystoiminnalla.⁷⁰ Hardtin huomio saa tukea omasta aineistostani, jossa etenkin 1970-luvun ruotsalaiset toimittajanaiset vaativat aktiivisesti muutosta niin toimittajakunnan sukupuolittuneisiin käytäntöihin kuin journalistisiin sisältöihin. Esimerkiksi iltopäivälehti *Aftonbladetin* toimittajanaiset aloittivat 1970-luvun jälkipuoliskolla naisten kokoontumiset, joiden seurauksena syntyi *Dokumentet*-nimellä jaettu muistio. Se koostui kirjoituksista, joissa toimittajanaiset kuvasivat miesvaltaisessa toimituksessa kokeensa häirintää ja vähättelyä. Muistio herätti kiinnostusta myös toimituksen ulkopuolella, ja aiheesta uutisoitiin laajasti. Seuraavana vuonna *Dokumentet* täydentyi kirjaksi *Dokumentet – och vad hände sen?*, joka sisälsi toimituksen miesten vastineita alkuperäiseen muistioon sekä naisten kuvauksia siitä, mitä heidän keskuudessaan tapahtui muistion julkistamisen jälkeen.⁷¹

Aftonbladetin toimittajanaisten kokoontumisilla oli kaksi selkeää tavoitetta: parantaa toimittajanaisten – ja myös muiden naispuolisten työntekijöiden – työskentelyolosuhteita sekä monipuolistaa lehden sisältöjä perustamalla

perinteisesti naisellisiksi mielletyille teemoille oma osastonsa. Jälkimmäinen toteutettiin lopulta toimituksen johdon tuella vuonna 1978, kun lehdessä alkoi ilmestyä naisille tarkoitettu *Kvinnoredaktion*.⁷² Naisten oma aktiivinen toiminta oli kuitenkin ollut edellytyksenä toimituksen perustamiselle ja sitä seuranneelle vähittäiselle muutokselle lehden sisällöissä. Jos tutkijalla ei olisi tietoa naisten kokoontumisista ja heidän vaatimuksistaan, *Aftonbladetin* sisällöissä tapahtunut muutos saattaisi näyttää ylhäältä päin johdetulta ja taloudellisten intressien sanelemalta.

Työtaistelut ovat toinen selkeä esimerkki toimittajien edunvalvontatyön vaikutuksista journalistisiin sisältöihin. Suomessa toimittajat lakkoilivat ensimmäisen kerran vuonna 1972, jolloin Suomen Sanomalehtimiesten Liiton jäsenet olivat lakossa kymmenen päivää. Vuonna 1980 toimittajalakko kesti kolme viikkoa. Molemmilla kerroilla lakko keskeytti niin aikakaus- kuin sanomalehtienkin ilmestymisen. Vuonna 1988 Yleisradion lakko puolestaan hiljensi yhtiön radio- ja televisiokanavat kolmen viikon ajaksi.⁷³

Toimittajalakot kertovat osaltaan etujärjestötoiminnan vahvistumisesta, mikä kytkeytyy suomalaisten työmarkkinoiden yleiseen kehitykseen. Osoituksena tästä on myös vuonna 1968 tapahtunut siirtyminen viisipäiväiseen työviikkoon. Aikaisempaa lyhyempi työviikko lisäsi toimittajien määrää, mikä vaikutti osaltaan toimitusten dynamiikkaan. Toimituksiin suurin joukoin saapuneet nuoret toimittajanalut, joista monet olivat koulutettuja naisia, eivät tyytyneet enää tiedotteiden kierrättämiseen vaan halusivat tehdä kunnianhimoisempaa journalismia. Muutosta vauhditti myös toimitushierarkian kehittyminen, joka työnjohdon keskittymisen kautta heijastui julkaistuihin sisältöihin.⁷⁴

On myös syytä muistaa, että juttujen tekeminen on tapahtunut aina omana aikanaan tun-

68. Ks. esim. Pakkanen 2011, 105–137, 169–174.

69. Pietilä 2008, 125–133.

70. Hardt 1995, 10.

71. Vuonna 2017 toteutetut haastattelut seitsemän *Aftonbladetin* entisen toimittajan kanssa, jotka osallistuivat naisten kokoontumisiin ja Dokumentetin toteuttamiseen. Myös *Dokumentet – och vad hände sen? av Aftonbladets kvinnliga journalister*. Rabén & Sjögren 1979.

72. Rolf Alsing, *Aftonbladet inifrån. 175 års kamp för tryckfrihet och ökad upplaga*. Norstedt 2005, 87–90.

73. Liiton historiaa, <https://journalistiliitto.fi/fi/liitto/historia/> (17.7.2018); Pirkko Leino-Kaukiainen & Leena Riska-Campbell, *Ei mikään yhden illan juttu. Journalistiliiton historia*. Edita 2018, tulossa. Kirjoittajan käytössä on ollut teoksen käsikirjoitus.

74. Kurvinen 2013, 138, 322–324.

nettujen jutuntekotojien puitteissa. Esimerkiksi kaunokirjalliset tekstit kuuluivat 1800- ja 1900-lukujen taitteessa vielä olennaisesti sanomalehtien sisältöön.⁷⁵ Sen sijaan ammattimaisen talousuutisoinnin voidaan katsoa kehittyneen vasta 1960-luvulta alkaen, jolloin toimituksiin alettiin perustaa talouteen erikoistuneita osastoja. Erikoistuminen tiettyyn aihealueeseen kiihtyi suomalaisessa toimittajakunnassa muutenkin vasta 1960-luvulta alkaen.⁷⁶ Kuvaavaa on, että *Helsingin Sanomat* otti käyttöön osastojen nimet ilmaisevat sivupäät vasta vuonna 1969.⁷⁷ Tämä ei toki tarkoita, etteivät yksittäiset toimittajat olisi voineet erikoistua talous- tai muihin erikoiskysymyksiin jo aikaisemmin, mutta koko mediakentän mittakaavassa ammattimainen osastojako ja toimittajien erikoistuminen on Suomessa kehittyntä 1900-luvun jälkipuoliskolla.

Suomalaisilla toimittajilla oli 1960-luvulle asti varsin suuri vapaus määritellä niin juttujensa aiheet kuin niihin käytetty työaikakin. Sen sijaan viimeisen puolen vuosisadan aikana työtahti on jatkuvasti kiihtynyt ja keskusjohdon vaikutus aihevalintoihin voimistunut. Historiallisesta kontekstista ja mediatalosta riippuen toimittajilla on kuitenkin aina jonkinasteinen mahdollisuus vaikuttaa aktiivisesti siihen tapaan, jolla he käsittelevät eri aiheita. Mediatutkijat puhuvat kehystämisestä (*framing*), jolla tarkoitetaan niitä tapoja, joilla uutisoitava aihealue esitellään kuluttajille⁷⁸. Hyvänä esimerkkinä tästä voidaan pitää naistenlehtiä *Eeva* ja *Femina*, joiden kehityksestä on löydettävissä yhtymäkohtia. Kotimaisen *Eevan* päätoimittajaksi vuonna 1969 valittu Sirkku Uusitalo muutti porvarillista ja hillittyä naistenlehteä kantaaottavammaksi lisäämällä tasa-arvokysymysten käsittelyä.⁷⁹ Vastaavasti ruotsalaisen *Femina*-leh-

den päätoimittajana vuosina 1975–1976 toiminut Marianne von Baumgarten teki lehdestä avoimen feministisen.⁸⁰ Toisin sanoen molemmat päätoimittajat vaikuttivat siihen, miten lehdessä käsitellyt aiheet kehystettiin lukijoille. Esimerkit kertovat osaltaan myös siitä, kuinka yksittäiset toimittajat, myös päätoimittajat, työskentelevät vallitsevien rakenteiden puitteissa. Molemmissa tapauksissa lukijakunta kavahti suunnanmuutosta, joka oli ristiriidassa lehden aikaisemman hienostuneen ja hillityn konseptin kanssa. Tämän seurauksena päätoimittajien työskentely kävi mahdottomaksi ja lehtien linjat käännettiin uusien päätoimittajien opastuksella takaisin kohti alkuperäistä konseptia.

Valtaosa toimittajanaista on valinnut Uusitaloa ja von Baumgartenia hienovaraisemman tavan vaikuttaa medioiden sukupuolikuvaan. Tekemäni suomalaisten ja ruotsalaisten toimittajanaisten haastattelut osoittavat, että molemmissa maissa osa naisista on 1960-luvulta lähtien pyrkinyt tuottamaan tasa-arvoisempaa journalismia valitsemalla aktiivisesti naishaastateltavia sekä nostamalla esiin niin kutsuttuja perinteisiä naisten aiheita.⁸¹ Journalismiin sisäänrakennettujen maskuliinisten käytäntöjen – kuten talous- ja ulkomaan uutisten näkeminen uutistyön kovana ytimenä – sitkeydestä kuitenkin kertoo se, että journalististen sisältöjen miesvaltaisuudesta joudutaan puhumaan yhä edelleen, vaikka toimittajapolvet toisensa jälkeen ovat pyrkineet asiaa muuttamaan⁸². Toisaalta tämä kertoo siitä, että toimittajien juttuideointia ohjaavat intressit muuttuvat eri elämäntilanteissa. Eräs haastateltavani kertoo naistenlehden toimituksesta, joka keskittyi 1960-luvulla pienten lasten äitejä kiinnostaviin kysymyksiin:

75. Hänninen 2017, 21–22.

76. Kurvinen 2013, 289–300.

77. Hannu Pulkkinen, *Uutisten arkkitehtuuri. Sanomalehden ulkoasun rakenteiden järjestys ja jousto*. Jyväskylä Studies in Humanities 88. Jyväskylän yliopisto 2008, 106.

78. Ks. esim. Erkki Karvonen, Tulkintakehys (frame) ja kehystäminen. *Tiedotustutkimus* 23:2 (2000), 78–84.

79. Kurvinen 2013, 251–252.

80. von Baumgarten-Lindberg, Marianne E, *Vem är det. Svensk biografisk handbok*. Norstedts 1993, 85, <http://runeberg.org/vemardet/1993/0085.html> (17.7.2018); Lars Erik Olsson, Olle Leino, chefredaktör för Femina. Vi tjänar inget på skamgrepp. *Journalisten* 12/1978, 12–13, 43.

81. Aineisto koostuu 64 suomalaisen ja 51 ruotsalaisen toimittajanaisten haastattelusta. Naisten työurat sijoittuvat 1960-luvulta nykypäivään.

82. Esimerkkinä tästä voidaan pitää *Aamulehden* syksyllä 2017 aloittamaa keskustelua siirtymisestä sukupuolineutraaleihin ilmauksiin medioissa. Myös *Helsingin Sanomat*, *Hufvudstadsbladet* ja Yleisradion urheilutoimitus ovat viimeisen vuoden aikana kiinnittäneet erityistä huomiota journalististen tekstien sukupuolijakaumaan.

70-luvulla [lehden nimi] oli kolmikymppisten valtaama. [...] Tekijöitten samanikäisyys kuvastui varmasti lehden sisällössä. Perheen perustaminen ja pienet lapset, sukujen yhteen nivoutuminen, työn ja vapaa-ajan yhteensovittaminen, parisuhteet – ne asiat kiinnostivat meitä ja niitä aiheita tarjosimme myös lukijoille. Vaihdevuosi-ongelmista tai eläkesäästämisestä ei puhuttu.⁸³

Myös vaikeammin paikannettavat tekijät kuten toimittajan perehtyneisyys jutun aihepiiriin ja sen myötä kyky haastatella asiantuntijoita, hänen vireystilansa, työmäärän senhetkinen suuruus ynnä muut tekijät ovat omalta osaltaan vaikuttaneet niihin teksteihin, joita me historiantutkijoina käytämme omien tutkimustemme lähteinä.

Lopuksi

Media-aineistojen digitalisoitumisen edetessä erilaisten joukkoviestinaineistojen käyttö lisääntyy historia-alalla entisestään. Kansalliskirjaston digitoitujen aineistojen kautta tutkija pääsee jo nyt tekemään hakuja Suomessa julkaistuista sanoma- ja aikakauslehdistä vuoteen 1929 asti. Erilaisten kansainvälisten lehtiarkistojen kautta pääsemme lukemaan myös ulkomaisia sanomajä aikakauslehtiä. Digitaalisten aineistojen käyttö helpottuukin koko ajan, mistä johtuen historian-tutkijoiden pitäisi viimeistään nyt kiinnittää huomiota siihen, että media-aineistojen käyttö edellyttää paitsi joukkoviestimien toimintatapojen tuntemusta myös niissä työskennelleiden ihmisten toimijuuden huomioon ottamista. Pelkkä toimijoiden esiin nostaminen ei kuitenkaan riitä

vaan media-aineistojen käyttö ja niiden entistä syvällisempi analyysi edellyttää ennen kaikkea ymmärrystä toimituksellisista prosesseista.

Journalististen prosessien huomioiminen on mediatutkijoille luonteenomaista, mutta historian-tutkijoilla ymmärrys niiden vaikutuksista jää usein historiallisen kontekstin rakentamisen alle. Toimittajien ja toimituksellisten prosessien vaikutus tutkittavaan aiheeseen vaihtelee toki suuresti tutkimusteemasta riippuen, mutta osassa aiheista tekstien takana olevien toimittajien huomioiminen voisi terävöittää analyysia. Tästä johtuen myös historiantutkijoiden olisi media-aineistoja käyttäessään tärkeä muistaa tekstien takana olevat menneisyyden toimijat. Vaikka yksittäisen toimittajan henkilöhistorian syvällisempi selvittäminen ei usein ole olennaista, jo pelkkä tietoisuus toimittajien aktiivisesta roolista journalismin tekijöinä auttaa syventämään tulkintaa. Jos tutkija esimerkiksi pohtii aktiivisesti, miten toimittaja on vaikuttanut juttuaiheeseen, haastateltavien valintaan ja haastattelukysymyksiin, hän pystyy näkemään niin printtimedioiden tekstit kuin radio- ja televisio-ohjelmatkin moninainen kuin pelkästään mediatulojen arvokäsitysten ilmaisijoina. Vastaavasti tutkija pystyy tulkitsemaan aineistoja täsmällisemmin ja monisyisemmin, kun hän tuntee toimituksellisten prosessien ja juttutyyppeiden kehitysvaiheet.

FT Heidi Kurvinen työskentelee tutkijatohtorina Turun yliopiston tutkijakollegiumissa (TIAS).
Sähköposti: heidi.kurvinen@utu.fi.

83. Väitöskirjan tutkimusaineiston kirjoitus numero 34, 1960-luvulla uransa sanomalehdessä aloittanut nainen.